

DE VERGETEN HOLOCAUST VAN DE SINTI

Het is een iconische foto van de Holocaust. Een meisje met een hoofdoekje kijkt angstig naar buiten tussen de deuren van een vee-wagon. Lange tijd dacht vrijwel iedereen dat dit een Joods meisje was. In 1994 ontdekte journalist Aad Wagenaar dat het in werkelijkheid ging om Settela Steinbach, een Sinteza. In mei 1944 werd zij met het grootste gedeelte van de Roma- en Sintigemeenschap in Nederland op transport gesteld. Eerst naar Westerbork en daarna naar Auschwitz. Dat het een halve eeuw duurde voordat de ware identiteit van het 'zigeunermeisje' werd vastgesteld, lijkt kenmerkend voor de manier waarop er in Nederland (en Europa) met het lot van de Sinti en Roma tijdens de Tweede Wereldoorlog werd omgesprongen. In het jaar 2000 ontvingen Wim Kok, Gerrit Zalm en Els Borst in de Trêveszaal een vertegenwoordiging van de Landelijke Sinti Organisatie (LSO). Even daarvoor verscheen het rapport van de Contactgroep Tegoeden WO II onder leiding van Jos van Kemenade. De commissie hield zich bezig met door de nazi's geroofd geld en goud dat op Zwitserse bankrekeningen een slapend bestaan leidde. Deze tegoeden moesten aan de (nazaten van de) rechtmatige eigenaars teruggegeven worden. In dit rapport noemde de Nederlandse overheid voor het eerst de Roma en Sinti als slachtoffers van de nazi's. In het lijvige rapport zijn er slechts 25 regels aan gewijd. Een van de vertegenwoordigers namens de LSO was

Zoni Weisz.

Op 16 mei 1944 was hij net acht jaar en bij toeval een nachtje logeren bij zijn tante in een kamp vlak bij Zutphen. Op die dag worden zijn ouders, zussen en babybroertje tijdens de zogenaamde 'zigeunerrazzia' opgepakt en weggevoerd. Zoni, zijn tante, neven en nichten slaan op de vlucht, maar weten niet waarheen en geven zich uiteindelijk aan. De politie begeleidt ze naar Assen waar de trein vanuit Westerbork richting Auschwitz zal stoppen. Settela Steinbach zit ook op dat transport. Zoni ziet het jasje van zijn zusje dat zijn ouders ter herkenning uit de veewagon hebben gehangen. Zijn vader roept en hij ziet dat het mooie haar van zijn moeder afgeschoren is. Een agent geeft Zoni en zijn tante en kinderen een geheim teken dat ze in de passagierstrein naar Zwolle moeten springen. Ze doen het en even later zetten de beide treinen zich in tegenovergestelde richting in beweging. Zoni's ouders, zussen en broertje overleven de oorlog niet. Afgelopen januari sprak Weisz in New York de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties toe. Hij is woordvoerder van de

internationale Roma- en Sintigemeenschappen en een van de weinige Sinti die over het lot van zijn volk tijdens de *Porajmos* (Romanes voor 'verslinding' als benaming voor de Holocaust) kan vertellen. Zoni ontwikkelde zich na de oorlog als succesvol ondernemer. Hij verzorgde de bloemendecoraties bij zowel de inhuldiging van Beatrix als het huwelijk van Willem-Alexander en Máxima. Toch openen zich steeds deurtjes in zijn hoofd die terugvoeren naar de oorlogsjaren. Zoni vertelt hoe hij ermee omging en hoe zijn persoonlijke geschiedenis zich tot die van de Sintigemeenschap in Nederland verhoudt.

Zoni, de vergeten Holocaust is toegankelijk geschreven. Weisz gebruikt geen grote woorden om zijn ervaringen weer te geven. In die eenvoud en directheid schuilt de kracht van dit boek dat voor leerlingen in de bovenbouw zeer de moeite waard is.

Daan Schuijt

ZONI. DE VERGETEN HOLOCAUST. MIJN LEVEN ALS SINTO, ONDERNEMER EN OVERLEVEND. Zoni Weisz (Luitingh-Sijthoff, Amsterdam 2016), 288 blz., € 19,99